

נייר עמדה בנושא ועדי השכונות ככלי לחיזוק השלטון המקומי והאזרחי

ישיבת הוועדה המיוחדת לפניות הציבור בכנסת מסגרת ציון יום השלטון המקומי

מבוא: משבר בדמוקרטיה המקומית – וההזדמנות האזרחית

דמוקרטיה איננה נחלתה של הממשלה לבדה. המחקר מעלה גרעון בדמוקרטיה בשלטון המקומיⁱ ומבנה שלטוני שבו 'אין איזונים ובלמים בעבודת הרשות המקומית'ⁱⁱ, בעת שהמועצות חלשות ובעלות יכולת פיקוחית מצומצמת על ר. הרשותⁱⁱⁱ ובהיעדרו מהשיח של עיקרון הפרדת הרשויות^{iv}.

מול מציאות זו – וביתר שאת עד שתבוצע רפורמה מבנית – נדרשת העצמה אזרחית "מלמטה למעלה", במיסוד ועדי שכונות ובהעצמת שיתוף הציבור, לביזור הכוח ולחיזוק אמיתי של השלטון המקומי.

ועדי שכונות: כלי לדמוקרטיה משתפת

המודעות הדמוקרטית בקרב האזרחים נמצאת בעליה. יותר ויותר אזרחים דורשים להשפיע על הסוגיות המעצבות את חייהם – לא אחת ל-5 שנים בלבד בקלפי, אלא באופן שוטף, מתמשך ומשמעותי.

ועדי שכונות הינם מנגנון אזרחי, מקומי ומבוסס-קהילה, שיכול לתווך בין האזרחים לרשות, להעלות צרכים בשטח, להתריע על כשלים, ולסייע בגיבוש פתרונות ולמנוע ממקבלי החלטות ניתוק מהשטח.

ועדי שכונות בעלי מעמד, סמכויות וכלי השפעה, יהוו מרכיב נוסף בדרך הארוכה להגבלת שלטונם רב העוצמה של ראשי הערים, תוך מימוש קריאתו של רה"ע ת"א לציבור 'לתרום מהידע והניסיון שלהם'^v.

שיתוף הציבור

גישה שרואה בבחירות את סוף תהליך שיתוף הציבור ולא את ראשיתו, מחלישה את הדמוקרטיה. נוכחנו בדברי נבחר ציבור המקריינים מת"א, שעשויים להעיד לראייתנו על ההכרח בחקיקה ראשית.

ארנון גלעד^{vi}: 'במערכת דמוקרטית יש שיתוף ציבור אחת ל-5 שנים בכל התחומים'

ליאור שפירא^{vii}: 'ב-27.2.24 היה לנו את שיתוף הציבור הגדול וכולם בחרו בנו לקבל את החלטות עבורם'^{viii}.

ראובן לדיאנסקי^{ix}: התושבים הם בעיקר חכמים כי הם הצביעו עבורנו'^x.

נראה כי הדברים מתחדדים בעת שעיריית ת"א אישרה נוהל עירוני^{xii} לשיתוף הציבור, שבפרסומו מצויין כי הציבור שותף להחלטות הנוגעות לסביבת חייו ומעורבותו משקפת קהילה בריאה ותוססת.

המלצות

אנו ממליצים לקבוע בחוק סטנדרט אחיד לקיומם של ועדי שכונות ברשויות: ובכלל זה, אופן המינוי, סמכויות, מעמד, מעורבות בתהליכי שיתוף ציבור והגדרה ברורה של כלים, תחומי פעולה ונהלים.

סיוע מהמדינה לרשויות להקמה, הכשרה ותפעול ועדי השכונות, תוך אפשרות לתמיכה דיפרנציאלית.

העצמת הדמוקרטיה המשתפת ושיתוף הציבור, במגוון כלים טכנולוגיים, בהם, באמצעות הרשתות החברתיות – כדוגמת קבוצות וואטסאפ ופייסבוק שכונתיות פתוחות לשיח, בניהול ועדי השכונות.

בכבוד והערכה,

חגי קורח, ראש תחום השלטון המקומי, העמותה לדמוקרטיה מתקדמת

-
- ⁱ מכון פלורסהיימר למחקרי מדיניות. הגרעון בדמוקרטיה המקומית. דמוקרטיה למראית עין? .
- ⁱⁱ ראה: כנס הרשויות המקומיות בנושא איזונים ובלמים בשלטון המקומי. שר הפנים לשעבר אופיר פינס.
- ⁱⁱⁱ המכון הישראלי לדמוקרטיה. חיזוק מעמדם של חברי מועצות ברשויות מקומיות. הצעה לסדר. עמ' 20.
- ^{iv} התנועה הישראלית. חיזוק מעמד חברי המועצה – נייר עמדה.
- ^v אתר עיריית ת"א-יפו, [נוהל התייעצות עם הציבור בתהליכי תכנון עירוני](#). דבר ראש העיריה.
- ^{vi} ראה: פרוטוקול ישיבת מועצת העיר ת"א-יפו מס' 21, מתאריך 21.5.2025. עמ' 21.
- ^{vii} ראה: פרוטוקול ישיבת מועצת העיר ת"א-יפו מס' 21, מתאריך 21.5.2025. עמ' 11.
- ^{viii} אתר עיריית ת"א-יפו, [נוהל התייעצות עם הציבור בתהליכי תכנון עירוני](#)